

УДК 343.14

А.С. Політова

ORCID 0000-0002-7351-7110

Т.О. Чехлай

ДОПУСТИМІСТЬ ЦИФРОВИХ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Стаття присвячена аналізу судової практики допустимості цифрових доказів у кримінальному провадженні. Відзначено, що в епоху цифрових технологій цифрові докази перетворилися на корисний інструмент у кримінальному провадженні.

Встановлено, що відміну від Цивільного процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України та Кодексу адміністративного судочинства України, Кримінальний процесуальний кодекс України не містить згадки щодо електронних доказів, а в кримінальній процесуальній доктрині та практиці електронні докази, в залежності від їх змісту, форми та мети створення у кримінальному провадженні відносять до речових доказів або документів.

Звернута увагу, що аналізуючи положення ст. ст. 87, 88, 88-1, 89 КПК України законодавець приділяє увагу недопустимості доказів, залишаючи поза увагою саме порядок отримання та визнання допустимості доказів. Акцентовано, що дискусійним є визначення критеріїв (умов, вимог, правила, елементи) допустимості доказів у кримінальному провадженні та підтримано, на думку авторів, найбільш розширене уявлення щодо такої класифікації.

Проаналізовано судову практику щодо допустимості визнання цифрових доказів у кримінальному провадженні на прикладі конкретних постанов суду. Розглянуто позицію суду в постанові Об'єднана палата Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 29 березня 2021 р. у справі № 554/5090/16-к, провадження № 51-1878км20 та відзначено, що суд визнав електронні документи (флеш-накопичувачі № 1386 та 1387) цифровим доказом, копії цифрової інформації замість її оригіналів як допустимих цифрових доказів. Також існує й практика невизнання цифрових доказів як допустимих в ухвалі колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 29 травня 2018 р. у справі № 397/2588/13-к, провадження № 51-3650км18, постанові Верховного Суду колегії суддів Касаційного кримінального суду від 17 березня 2020 р. у справі №426/12149/17, провадження № 51-112км20.

Зроблено висновок, що неоднозначний підхід суддів щодо допустимості або недопустимості визнання цифрових доказів у кримінальному провадженні вказує на існування прогалів у Кримінальному процесуальному кодексі України. В багатьох випадках наскільки обтунтованими, надійними, повними, справжніми та достовірними є цифрові докази у конкретній справі залежить їх визнання суддями допустимими. Запропоновано внесення змін і доповнень до Кримінального процесуального кодексу України.

Ключові слова: допустимість, докази, цифрові технології, електронні докази, цифрові докази, Кримінальний процесуальний кодекс України, кримінальне провадження.

DOI 10.34079/2226-3047-2025-15-29-104-115

Постановка проблеми та її актуальність. Двадцять перше століття є епохою цифрових технологій. Не виключенням у сучасному світі стали й цифрові докази, які

перетворилися на корисний інструмент у кримінальному провадженні. В. М. Фігурський відзначає, що з розвитком комп'ютерних технологій та їх широким використанням, у середині минулого століття сформувалася концепція комп'ютерних доказів (*computer evidence*), які генерують електромагнітні сигнали під час роботи комп'ютерної системи і використовуються для встановлення елементів предмету доказування. Згодом, із застосуванням мережевих технологій, з'явилося поняття мережевих доказів (*network evidence*), яке стосується електромагнітних сигналів у мережевому середовищі. Наприкінці ХХ ст., окрім комп'ютера та мережі, з'явилася чимала кількість цифрових пристроїв, призначених для передавання цифрових сигналів телефонного, телеграфного і телевізійного зв'язку (Фігурський, 2023, с. 98). Що ж стосується використання результатів застосування таких цифрових пристроїв, то деякі дослідники їх назвали «цифровими доказами» (*digital evidence*) або «електронними доказами» (*electronic evidence*) (Du, Ding, and Chen, 2020, p. 112). Це вказує на те, що дані, які зберігаються на електронних носіях, у хмарних сховищах, у мережі Інтернет, а також інформація, отримана з різноманітних електронних пристроїв виступає ключовим інструментом для встановлення обставин кримінальних правопорушень та є джерелом доказів при встановленні істини у кримінальному провадженні. Але незважаючи на це, Кримінальний процесуальний кодекс (далі – КПК) України містить неврегульованість окремих аспектів щодо допустимості цифрових доказів у кримінальному провадженні, що вказує на актуальність цієї проблеми й необхідність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням доказів у кримінальному провадженні присвячено близько 120 кваліфікаційних наукових робіт (дисертаційних досліджень) на здобуття наукового ступеня доктора та кандидата юридичних наук. Так, наприклад, І. А. Козак вказував на низку проблем прикладного характеру, пов'язаних з реалізацією органами досудового розслідування їх процесуальних повноважень під час доказування у кримінальних провадженнях про одержання службовою особою неправомірної вигоди (Козак, 2024, с. 3). Г. Р. Крет у дисертаційному дослідженні на здобуття доктора юридичних наук «Міжнародні стандарти доказування у кримінальному процесі України: теоретико-правові та практичні основи» удосконалено доктринальне визначення поняття стандартів доказування, встановлено їх місце в системі понятійно-категоріального апарату теорії кримінального процесуального доказування та розкрито систему. Зокрема, визначено співвідношення стандартів доказування зі стандартами доведеності та встановлено, що система стандартів доказування включає в себе як стандарти доказаності («обґрунтована підозра», «достатня підозра» та «поза розумним сумнівом»), так і інші стандарти, які ґрунтуються на понятті кримінально процесуального доказування та забезпечують формування достатньої сукупності належних, допустимих і достовірних доказів (Крет, 2020, с. 2).

Безпосередньо питанню допустимості доказів у кримінальному провадженні присвячено незначна кількість дисертаційних досліджень. Зокрема, В. А. Смирнов звернув увагу на те, що дані правової статистики та аналітичні звіти засвідчують, на сьогодні наявна значна кількість судових рішень, в яких суди різних інстанцій констатують порушення вимог кримінального процесуального законодавства, внаслідок чого зібрані докази визнаються недопустимими. Звісно, що така негативна ситуація не дає можливості в повній мірі говорити про достатню реалізацію завдань кримінального провадження, визначених у ст. 2 КПК України (Смирнов, 2021, с. 16). А. А. Козленко за результатами проведеного дослідження з питання допустимості доказів у кримінальному процесуальному законодавстві більшості зарубіжних країн, запропоновано внести зміни до Кримінального процесуального кодексу України з метою вирішення проблеми допиту у якості свідків осіб, які у подальшому можуть набути статусу підозрюваного або

обвинуваченого у кримінальному провадженні (Козленко, 2018, с. 4). І. Ю. Кайла удосконалив розуміння поняття «допустимість доказів», сутність якого полягає у визначенні обов'язкових для дотримання умов, а саме: належного процесуального джерела доказу, належного суб'єкта й належної процесуальної форми їх збирання (Кайла, 2016, с. 9).

Що ж стосується проблеми допустимості цифрових (електронних) доказів у кримінальному провадженні, то це питання було предметом наукового пошуку Г. К. Авдєєва, П. Є. Антонюк, М. В. Гуцалюк, Д. М. Моїсеєнка, Д. О. Московчука, О. В. Музиченка, В. М. Фігурського та ін. Але не дивлячись на вже існуючі наукові розробки з порушеного питання, воно потребує подальшого дослідження.

Метою наукової статті є визначення особливостей допустимості цифрових доказів у кримінальному провадженні та окреслення наявних проблем у судовій практиці, а також формування пропозицій для удосконалення кримінального процесуального законодавства України.

Виклад основного матеріалу. О. В. Музиченко та М. В. Карандась відзначають, що на відміну від Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) України, Господарського процесуального кодексу (далі – ГПК) України та Кодексу адміністративного судочинства (далі – КАС) України, Кримінальний процесуальний кодекс України не містить згадки щодо електронних доказів, а в кримінальній процесуальній доктрині та практиці електронні докази, в залежності від їх змісту, форми та мети створення у кримінальному провадженні відносять до речових доказів або документів. Також дослідники погоджуються, що чинне кримінальне процесуальне законодавство не дає можливості виділити електронні докази як окреме джерело доказів (Музиченко та Карандась, 2022, с. 169).

Так, зокрема, відповідно до ч. 1 ст. 96 ЦПК України, ч. 1 ст. 100 ЦПК України, ч. 1 ст. 99 КАС України під електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, яка містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (в тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних й інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатися, зокрема на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі Інтернет) (Закон України № 2147-VIII (Розділи 1-3), 2017).

Що ж стосується КПК України, то відповідно до ч. 1 ст. 84 Кодексу, доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому КПК України порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню (КПК України № 4651-VI, 2012).

Згідно із ст. 86 КПК України, доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому Кримінальним процесуальним кодексом України. Недопустимий доказ не може бути використаний при прийнятті процесуальних рішень, на нього не може посилається суд при ухваленні судового рішення (КПК України № 4651-VI, 2012). Але аналізуючи положення ст. ст. 87, 88, 88-1, 89 КПК України законодавець приділяє увагу недопустимості доказів, залишаючи поза увагою саме порядок отримання та визнання допустимості доказів. Наприклад, у ст. 87 КПК України зазначено, що недопустимими є докази, отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також будь-які інші

докази, здобуті завдяки інформації, отриманій внаслідок істотного порушення прав та свобод людини (КПК України № 4651-VI, 2012), а також відзначено діяння, які суд зобов'язаний визнати істотними порушеннями прав людини і основоположних свобод та виділяє випадки отримання недопустимих доказів.

Аналіз існуючих підходів щодо визначення критеріїв (на погляд деяких дослідників умови, вимоги, правила, елементи) допустимості доказів у кримінальному провадженні показав, що найбільш розширене уявлення щодо класифікації критеріїв допустимості доказів запропоновано В. В. Тютюнником. На погляд вченого до критеріїв допустимості доказів необхідно віднести:

- 1) дотримання під час збирання (закріплення), перевірки та оцінки фактичних даних вимог кримінального процесуального законодавства (законність);
- 2) дотримання під час кримінального провадження прав та свобод учасників кримінального провадження;
- 3) відповідність доказів вимогам науковості (науковість);
- 4) здатність фактичних даних прямо чи непрямо підтверджувати існування чи відсутність обставин, що мають значення для кримінального провадження (належність);
- 5) відповідність змісту фактичних даних меті встановлення обставин, на доведення яких вони надаються (цілеспрямованість);
- 6) урахування моменту (часу) прийняття рішення про визнання доказу недопустимим (своєчасність);
- 7) значущість доказу для кримінального провадження в цілому (його вплив на справедливість кримінального провадження) (значущість);
- 8) можливість перевірки фактичних даних, що надаються (перевірність) (Тютюнник, 2015, с. 57-58).

Також В. В. Тютюнник відзначає, що головним критерієм визнання доказів допустимими ми вбачаємо суворе дотримання під час збирання (закріплення) та перевірки доказів вимог кримінального процесуального законодавства (законність). Він охоплює такі складові (які раніше виокремлювалися науковцями у вигляді декількох критеріїв допустимості доказів), як відповідність закону процедури збирання доказів, застосування до кожного учасника кримінального провадження належної правової процедури; дотримання засад кримінального провадження, загальних умов досудового розслідування, судового розгляду; процедури проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій; збирання доказів особою, що має на це право чи повноваження; отримання доказів із визначених законом джерел; із застосуванням передбачених законом засобів фіксації ходу та результатів проведених процесуальних дій тощо (Тютюнник, 2015, с. 58).

Що ж стосується цифрових доказів та їх допустимості, то у судовій практиці останніх років виникають певні складнощі щодо визнання цифрової інформації допустимим і достовірним доказом. Зокрема, С. Кравченко відзначає, що кілька десятиліть тому, коли використання комп'ютерної техніки та інтернету тільки набувало широкої популярності, складно було спрогнозувати всі наслідки впливу новітніх технологій на юридичну професію. Законодавство не встигає за стрімким розвитком ІТ-індустрії, і тепер прогалини правого регулювання доводиться заповнювати судовою практикою (Судова влада України, 2021). Яскравим прикладом такого неоднозначного підходу судової практики до допустимості цифрових доказів у кримінальному провадженні є постановва Об'єднана палата Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 29 березня 2021 р. у справі № 554/5090/16-к, провадження № 51-1878кмо20, де зазначено:

«Доводи захисника про те, що протоколи НСРД є недопустимим доказом через

відсутність оригінальних примірників технічних носіїв, не засновані на приписах закону та не спростовують висновків суду про допустимість цих доказів.

У частині 3 ст. 99 КПК законодавець визначив, що оригіналом документа є сам документ, а оригіналом електронного документа – ще і його відображення, якому надається таке ж значення як документу. При цьому відповідно до ч. 1 ст. 99 КПК документом є спеціально створений з метою збереження інформації матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, у тому числі матеріали звукозапису та електронні носії інформації.

Ототожнення електронного доказу як засобу доказування та матеріального носія такого документа є безпідставним, оскільки характерною рисою електронного документа є відсутність жорсткої прив'язки до конкретного матеріального носія.

Для виконання завдань кримінального провадження, з огляду на положення Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», допустимість електронного документа як доказу не можна заперечувати винятково на підставі того, що він має електронну форму (ч. 2 ст. 8). Відповідно до ст. 7 цього Закону у випадку його зберігання на кількох електронних носіях інформації кожний з електронних примірників вважається оригіналом електронного документа. Один і той же електронний документ може існувати на різних носіях. Усі ідентичні за своїм змістом екземпляри електронного документа можуть розглядатися як оригінали та відрізнятися один від одного тільки часом і датою створення. Питання ідентифікації електронного документа як оригіналу можуть бути вирішені уповноваженою особою, яка його створила (за допомогою спеціальних програм порахувати контрольну суму файлу або каталогу з файлами – CRC-сума, hash-сума), або за наявності відповідних підстав шляхом проведення спеціальних досліджень.

У цьому провадженні як додаток до протоколів НСДР долучено DVD-диск № 1495к та на виконання ухвали суду від 15 березня 2017 року про призначення судово-технічної експертизи надано розсекречені оригінальні носії інформації, на яких зафіксовані результати проведення НСРД – флеш-накопичувачі № 1386 та 1387, що долучені як докази в провадженні (т. 2, а.с. 62) і про долучення яких клопотав захисник. Флеш-накопичувачі за матеріалами провадження є первинними носіями електронних документів НСРД» (Касаційний кримінальний суд Верховного Суду, 2021).

Про що свідчить постанова Об'єднана палата Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 29 березня 2021 р. у справі № 554/5090/16-к, провадження № 51-1878кмо20:

- по-перше, визнання електронних документів (флеш-накопичувачі № 1386 та 1387) – цифровим доказом;
- по-друге, визнання судом копій цифрової інформації замість її оригіналів як допустимих цифрових доказів;
- по-третє, відзначено певні проблеми щодо умисного технічного втручання і підробки електронного доказу.

Але аналізуючи судову практику, можна зустріти й інші підходи. Так, наприклад, у ухвалі колегиї суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 29 травня 2018 р. у справі № 397/2588/13-к, провадження № 51-3650км18 зазначено:

«Як зазначив суд першої інстанції, основним доказом за епізодами обвинувачення ОСОБА_2 за ч. 3 ст. 368 КК та ОСОБА_3 за ч. 3 ст. 369 КК сторона обвинувачення називала відеозвукозапис подій, що відбувалися в службовому кабінеті судді

Соснівського районного суду м. Черкас ОСОБА_2 30 травня, 18 і 20 червня 2008 року, зафіксованих на електронному накопичувачу інформації – жорсткому магнітному диску «WD» 2500ME-01 (реєстраційний № 13/12/93-103 цт), та протоколи про наслідки здійснення оперативно-розшукових заходів (т. 1 а. с.122-127, т. 2 а. с.166-171, 173). Водночас вказаний відеозапис, та, відповідно, і протоколи про наслідки здійснення оперативно-розшукових заходів, які складено на його підставі, не можуть бути визнані допустимими доказами та покладеними в основу обвинувачення, оскільки згідно з даними висновків № 2840 та № 2841 судових експертиз відеозвукозапису від 16.11.2009 (т. 6 а. с.115-118, 137-139), відеофонограми № 1-7, що зафіксовані на наданому на дослідження жорсткому магнітному диску «WD» 2500ME-01, серійний номер WXE108320437 (реєстраційний № 13/12/93-103 цт) є копіями, і встановити по копіям, чи піддавались оригінали цих записів монтажу чи будь-яким іншим змінам, а також чи одночасно в них зафіксовано звук та відеозображення – неможливо» (Касаційний кримінальний суд Верховного Суду, 2018).

Також подібні рішення щодо визнання недопустимим доказом цифрових доказів є й у постанові Верховного Суду колегії суддів Касаційного кримінального суду від 17 березня 2020 р. у справі №426/12149/17, провадження № 51-112км20: «в матеріалах кримінального провадження відсутня інформація, які технічні засоби застосовувалися під час проведення зазначених НСРД, та на які первинні носії записувалася вказана інформація, а згідно з висновком судової криміналістичної експертизи відео-звукозапису № 4387 від 12 листопада 2018 року встановлено, що фонограми/відеофонограми записані на лазерних компакт-дисках DVD-R «Verbatim» №MFP620UB16082715, DVD-R «NANOTECH» № L130532115.01, є копіями, записаними за допомогою персонального комп'ютера. З огляду на те, що відповідно до вимог ч.3 ст.254 КПК України виготовлення копії протоколів про проведення НСРД та додатків до них не допускається, а диск є саме додатком до протоколу про проведення НСРД від 26 квітня 2017 року, то сторона обвинувачення завідомо надала суду недопустимий доказ» (Касаційний кримінальний суд Верховного Суду, 2020).

Саме тому можна погодитися з Н. Стефанів, що судді виконують ключову роль під час оцінювання електронних доказів, саме від їхньої компетенції та правильного рішення залежить, чи буде окремий електронний доказ відігравати провідну роль у вирішенні конкретної справи (ADVOKAT POST, 2021).

Досліджуючи проблему належності і допустимості електронних відображень як джерел доказів у кримінальному провадженні, М. С. Гребенькова робить висновок, що «зважаючи на легкі способи підробки електронних відображень до них потрібно висувати більш суворі вимоги щодо їх допустимості. Ключовою вимогою щодо допустимості електронних відображень у формі електронних документів має бути їх засвідчення цифровим електронним підписом. Якщо таким електронним відображенням є скріншот з додатків: Viber, Whatsapp, Telegram та інших їм подібних, то доцільним буде висунення такої однієї з вимог допустимості як видимість номеру телефону підозрюваного (обвинуваченого) під час формування скріншоту листування з ним. Окрім цього, необхідно використовувати можливості сучасних судових техніко-криміналістичних експертиз: комп'ютерної техніки і програмних продуктів, інформаційно-комп'ютерної та комплексної» (Гребенькова, 2021, с. 337).

Відзначимо, що у 2012 р. був прийнятий спеціальний міжнародний стандарт ISO/IEC 27037:2012(en) (Information technology – Security techniques – Guidelines for identification, collection, acquisition and preservation of digital evidence) (ISO, 2012), який містить окремі настанови щодо роботи з цифровими доказами. а також наведено визначення певної термінології, зокрема, «цифровий пристрій» (п.3.4), «цифровий

доказ» (п.3.5), «копія цифрового доказу» (п.3.6), «цифровий носі інформації» (п. 3.9). Цей стандарт також було впроваджено в Україні у наказі Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» від 06.12.2017 р. № 400 «Про прийняття національних нормативних документів, гармонізованих з європейськими та міжнародними нормативними документами, скасування національних нормативних документів, змін до національних нормативних документів».

Враховуючи існуючі проблеми у судовій практиці України щодо визнання допустимим цифрових доказів, корисним є розроблений Центром прав людини Університету Берклі в Каліфорнії та Офісом Верховного комісара ООН з прав людини у 2020 р. «Практичний посібник щодо ефективного використання цифрової інформації у відкритому доступі для розслідування порушень міжнародного кримінального права з прав людини та гуманітарного права» (Протокол Берклі). Зокрема, у посібнику надано рекомендації щодо методології та процедур збору, аналізу та збереження цифрової інформації професійним, законним та етичним чином. Також викладено заходи, які повинні вживати для захисту цифрової, фізичної та психосоціальної безпеки, щоб документувати воєнні злочини та порушення прав людини, щоб притягнути до відповідальності винних осіб (United Nations, 2022).

Окрім того, корисним буде посібник «Цифрові докази та система кримінального правосуддя США: визначення технологій та інших потреб для ефективнішого отримання та використання цифрових доказів» (автори Шон Е. Гудісон, Роберт К. Девіс та Браян А. Джексон), в якому наголошують на важливості докладного протоколювання процесів аутентифікації (встановлення справжності) та всіх інших дій з цифровими доказами (вилучення з детальним описом електронного пристрою, вказівкою його власника та осіб, які мали до нього доступ, способів і засобів вилучення інформації, копіювання на зовнішній носій, дослідження з описом методів і засобів, тощо) (Goodison, Davis and Jackson, 2015).

Висновки. Таким чином, проведений нами дослідження щодо аналізу судової практики допустимості цифрових доказів у кримінальному провадженні дозволяє зробити наступні висновки:

1. Неоднозначний підхід суддів щодо допустимості або недопустимості визнання цифрових доказів у кримінальному провадженні вказує на існування прогалин у Кримінальному процесуальному кодексі України. В багатьох випадках наскільки обґрунтованими, надійними, повними, справжніми та достовірними є цифрові докази у конкретній справі залежить їх визнання судьями допустимими.

2. Враховуючи те, що положення Цивільного процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України та Кодексу адміністративного кодексу України врегульовано питання щодо визначення «електронного доказу», це потребує внесення змін та доповнень у Кримінальний процесуальний кодекс України, а саме:

- статтю 3. Визначення основних термінів Кодексу доповнити такою термінологією «цифровий доказ», «електронний доказ»;

- статтю 86. Допустимість доказів доповнити частиною, сформулювавши чітко критерії допустимості доказів.

Зазначені зміни, сприятимуть виробленню єдиного підходу у судовій практиці щодо визнання допустимим цифрових доказів у кримінальному провадженні.

Бібліографічний список

Гребенькова, М.С., 2021. Належність і допустимість електронних відображень як джерел доказів у кримінальному провадженні. *Юридичний науковий електронний*

- журнал*, 12, сс. 335–338. DOI: 10.32782/2524-0374/2021-12/84 [Дата звернення 15 червня 2025].
- Закон України Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів № 2147-VIII (Розділи 1-3), 2017. *Верховна Рада України*, [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19#Text>> [Дата звернення 10 травня 2025].
- Кайла, І.Ю., 2016. *Допустимість доказів у кримінальному провадженні*. Кандидат юридичних наук. Дисертація. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. 218 с.
- Касаційний кримінальний суд Верховного Суду, 2018. Ухвала суду від 29.05.2018 по справі № 397/2588/13-к про виправдання. *ipLex Судові рішення*. [онлайн] Доступно: <<https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=74475933&red=1000038c903dff8e810cfde902388d599dcba8&d=5>> [Дата звернення 10 травня 2025].
- Касаційний кримінальний суд Верховного Суду, 2020. Постанова від 17.03.2020 по справі № 426/12149/17. *Аналітично-правова система ZakonOnline*. [онлайн] Доступно: <<https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/88401663>> [Дата звернення 10 травня 2025].
- Касаційний кримінальний суд Верховного Суду, 2021. Постанова суду від 29.03.2021 по справі № 554/5090/16-к про стан досудового розслідування у кримінальному провадженні № 12016170020000622 від 14 березня 2016 року, а також про можливість... *ipLex Судові рішення*. [онлайн] Доступно: <<https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=96074938&red=10000382305>> [Дата звернення 10 травня 2025].
- Козак, І.А., 2024. *Доказування у кримінальних провадженнях про одержання службовою особою неправомірної вигоди*. Кандидат юридичних наук. Дисертація. ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом». 233 с.
- Козленко, А.А., 2018. *Належність та допустимість доказів у кримінальному провадженні*. Кандидат юридичних наук. Дисертація. Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет». 190 с.
- Крет, Г.Р., 2020. *Міжнародні стандарти доказування у кримінальному процесі України: теоретико-правові та практичні основи*. Доктор юридичних наук. Дисертація. Національний університет «Одеська юридична академія». 560 с.
- Кримінальний процесуальний кодекс України № 4651-VI, 2012. *Верховна Рада України*, [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>> [Дата звернення 10 травня 2025].
- Музиченко, О.В. та Карандась, М.В., 2022. Електронні докази як джерела доказів у межах кримінального провадження: судова практика та нормативне регулювання інших процесуальних кодексів України. *Київський часопис права*, 2, сс.168–174. DOI: 10.32782/klj/2022.2.25 [Дата звернення 10 травня 2025].
- Смирнов, В.А., 2021. *Допустимість як критерій оцінки доказів у кримінальному провадженні*. Кандидат юридичних наук. Дисертація. Харківський національний університет внутрішніх справ. 240 с.
- Судова влада України, 2021. *Судді ККС ВС обговорили проблемні питання допустимості електронних доказів під час судового розгляду*. [онлайн] Доступно: <<https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1202347/>> [Дата звернення 10 травня 2025].

- Тютюнник, В.В., 2015. *Інститут допустимості доказів як гарантія ухвалення законного та обґрунтованого вироку суду*. Кандидат юридичних наук. Дисертація. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. 220 с.
- Фігурський, В.М., 2023. Докази в електронній формі у кримінальному провадженні. *Галицькі студії: Юридичні науки*, 4, сс. 97–105. DOI: 10.32782/galician_studies/law-2023-4-14 [Дата звернення 10 травня 2025].
- Advokat Post, 2021. *Матеріальний носій – лише спосіб збереження інформації, який має значення тільки тоді, коли е-документ виступає речовим доказом: суддя Стефанів*. [онлайн] Доступно: <<https://advokatpost.com/materialnyj-nosij-lyshe-sposib-zberezhennia-informatsii-iakyj-maie-znachennia-tilky-todi-koly-e-dokument-vystupaie-rechovym-dokazom-suddia-stefaniv/>> [Дата звернення 10 травня 2025].
- Du, J., Ding, L. and Chen, G., 2020. Research on the Rules of Electronic Evidence in Chinese Criminal Proceedings. *International Journal of Digital Crime and Forensics*, 12(3), pp. 111–121. DOI: 10.4018/ijdcf.2020070108 [Accessed 10 May 2025].
- Goodison, S.E., Davis, R.C. and Jackson, B.A., 2015. *Digital Evidence and the U.S. Criminal Justice System: Identifying Technology and Other Needs to More Effectively Acquire and Utilize Digital Evidence*. [online] pp. 1–32. Available at: <<http://www.jstor.org/stable/10.7249/j.ctt15sk8v3.1>> [Accessed 10 May 2025].
- ISO, 2012. *Information technology — Security techniques — Guidelines for identification, collection, acquisition and preservation of digital evidence*. [online] Available at: <<https://www.iso.org/obp/ui/ru/#iso:std:iso-iec:27037:ed-1:v1:en>> [Accessed 10 May 2025].
- United Nations, 2022. *Berkeley Protocol on Digital Open Source Investigations: A Practical Guide on the Effective Use of Digital Open Source Information in Investigating Violations of International Criminal, Human Rights and Humanitarian Law*. [online] Available at: <<https://www.ohchr.org/en/publications/policy-and-methodological-publications/berkeley-protocol-digital-open-source>> [Accessed 10 May 2025].

References

- Advokat Post, 2021. *Materialnyi nosii – lyshe sposib zberezhennia informatsii, yakyi maie znachennia tilky todi, koly e-dokument vystupaie rechovym dokazom: suddia Stefaniv* [A material medium is just a way of storing information, which is relevant only when an e-document serves as material evidence: Judge Stefaniv]. [online] Available at: <<https://advokatpost.com/materialnyj-nosij-lyshe-sposib-zberezhennia-informatsii-iakyj-maie-znachennia-tilky-todi-koly-e-dokument-vystupaie-rechovym-dokazom-suddia-stefaniv/>> [Accessed 10 May 2025]. (in Ukrainian).
- Du, J., Ding, L. and Chen, G., 2020. Research on the Rules of Electronic Evidence in Chinese Criminal Proceedings. *International Journal of Digital Crime and Forensics*, 12(3), pp. 111–121. DOI: 10.4018/ijdcf.2020070108 [Accessed 10 May 2025]. (in English).
- Fihurskyi, V.M., 2023. *Dokazy v elektronni formi u kryminalnomu provadzhenni* [Electronic evidence in criminal proceedings]. *Halytski studii: Yurydychni nauky*, 4, pp. 97–105. DOI: 10.32782/galician_studies/law-2023-4-14 [Accessed 10 May 2025]. (in Ukrainian).
- Goodison, S.E., Davis, R.C. and Jackson, B.A., 2015. *Digital Evidence and the U.S. Criminal Justice System: Identifying Technology and Other Needs to More Effectively Acquire and Utilize Digital Evidence*. [online] pp. 1–32. Available at: <<http://www.jstor.org/stable/10.7249/j.ctt15sk8v3.1>> [Accessed 10 May 2025]. (in English).
- Hrebenkova, M.S., 2021. *Nalezhnist i dopustymist elektronnykh vidobrazhen yak dzherel*

- dokaziv u kryriminalnomu provadzhenni [The relevance and admissibility of electronic images as sources of evidence in criminal proceedings]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 12, pp. 335–338. DOI: 10.32782/2524-0374/2021-12/84 [Accessed 15 June 2025]. (in Ukrainian).
- ISO, 2012. *Information technology — Security techniques — Guidelines for identification, collection, acquisition and preservation of digital evidence*. [online] Available at: <<https://www.iso.org/obp/ui/ru/#iso:std:iso-iec:27037:ed-1:v1:en>> [Accessed 10 May 2025]. (in English).
- Kaila, I.Iu., 2016. *Dopustymist dokaziv u kryriminalnomu provadzhenni [Admissibility of evidence in criminal proceedings]*. PhD in Law. Dissertation. Yaroslav Mudryi National Law University. 218 p. (in Ukrainian).
- Kasatsiinyi kryriminalnyi sud Verkhovnoho Sudu, 2018. Ukhvala sudu vid 29.05.2018 po spravi № 397/2588/13-k pro vypravdannia [Court decision dated 29.05.2018 in case № 397/2588/13-k on acquittal]. *ipLex Sudovi rishennia*. [online] Available at: <<https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=74475933&red=1000038c903dff8e810cfde902388d599dcba8&d=5>> [Accessed 10 May 2025]. (in Ukrainian).
- Kasatsiinyi kryriminalnyi sud Verkhovnoho Sudu, 2021. Postanova sudu vid 29.03.2021 po spravi № 554/5090/16-k pro stan dosudovoho rozsliduvannia u kryriminalnomu provadzhenni № 12016170020000622 vid 14 bereznia 2016 roku, a takozh pro mozhlyvist... [Court ruling dated 29.03.2021 in case №. 554/5090/16-k on the status of the pre-trial investigation in criminal proceedings № 12016170020000622 dated March 14, 2016, as well as on the possibility.] *ipLex Sudovi rishennia*. [online] Available at: <<https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=96074938&red=10000382305>> [Accessed 10 May 2025]. (in Ukrainian).
- Kasatsiinyi kryriminalnyi sud Verkhovnoho Sudu, 2020. Postanova vid 17.03.2020 po spravi № 426/12149/17 [Resolution of March 17, 2020 in case № 426/12149/17]. *Analychno-pravova systema ZakonOnline*. [online] Available at: <<https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/88401663>> [Accessed 10 May 2025]. (in Ukrainian).
- Kozak, I.A., 2024. *Dokazuvannia u kryriminalnykh provadzhenniakh pro oderzhanntia sluzhbovoiu osoboiu nepravomirnoi vyhody [Proving in criminal proceedings that an official has received an unlawful benefit]*. PhD in Law. Dissertation. Private Joint Stock Company "Higher Education Institution 'Interregional Academy of Personnel Management'". 233 p. (in Ukrainian).
- Kozlenko, A.A., 2018. *Nalezhnist ta dopustymist dokaziv u kryriminalnomu provadzhenni [Relevance and admissibility of evidence in criminal proceedings]*. PhD in Law. Dissertation. Private Higher Education Institution "European University". 190 p. (in Ukrainian).
- Kret, H.R., 2020. *Mizhnarodni standarty dokazuvannia u kryriminalnomu protsesi Ukrainy: teoretyko-pravovi ta praktychni osnovy [International Standards of Evidence in the Criminal Procedure of Ukraine: Theoretical, Legal, and Practical Foundations]*. Doctor of Legal Sciences. Dissertation. National University "Odesa Law Academy". 560 p. (in Ukrainian).
- Kryriminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy № 4651-VI [Criminal Procedure Code of Ukraine № 4651-VI], 2012. *Verkhovna Rada Ukrainy*, [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>> [Accessed 10 May 2025]. (in Ukrainian).
- Muzychenko, O.V. and Karandas, M.V., 2022. Elektronni dokazy yak dzherela dokaziv u mezhakh kryriminalnoho provadzhennia: sudova praktyka ta normatyvne rehuliuвання

- inshykh protsesualnykh kodeksiv Ukrainy [Electronic evidence as sources of evidence within criminal proceedings: case law and regulatory regulation of other procedural codes of Ukraine]. *Kyivskyi chasopys prava*, 2, pp.168–174. DOI: 10.32782/klj/2022.2.25 [Accessed 10 May 2025]. (in Ukrainian).
- Smyrnov, V.A., 2021. *Dopustymist yak kryterii otsinky dokaziv u kryminalnomu provadzhenni [Admissibility as a criterion for evaluating evidence in criminal proceedings]*. PhD in Law. Dissertation. Kharkiv National University of Internal Affairs. 240 p. (in Ukrainian).
- Sudova vlada Ukrainy, 2021. *Suddi KKS VS obhovoryly problemni pytannia dopustymosti elektronnykh dokaziv pid chas sudovoho rozghliadu [Judges of the Criminal Cassation Court of the Supreme Court discussed problematic issues regarding the admissibility of electronic evidence during court proceedings]*. [online] Available at: <<https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1202347/>> [Accessed 10 May 2025]. (in Ukrainian).
- Tiutiunyk, V.V., 2015. *Instytut dopustymosti dokaziv yak harantiia ukhvalennia zakonnoho ta obgruntovanoho vyroku sudu [The institution of admissibility of evidence as a guarantee of a lawful and justified court verdict]*. PhD in Law. Dissertation. Yaroslav Mudryi National Law University. 220 p. (in Ukrainian).
- Zakon Ukrainy Pro vnesennia zmin do Hospodarskoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Tsyvilnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Kodeksu administratyvnoho sudochynstva Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv № 2147-VIII (Rozdily 1-3) [Law of Ukraine On Amendments to the Commercial Procedural Code of Ukraine, the Civil Procedural Code of Ukraine, the Code of Administrative Procedure of Ukraine and Other Legislative Acts № 2147-VIII (Chapters 1-3)], 2017. *Verkhovna Rada Ukrainy*, [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19#Text>> [Accessed 10 May 2025]. (in Ukrainian).
- United Nations, 2022. *Berkeley Protocol on Digital Open Source Investigations: A Practical Guide on the Effective Use of Digital Open Source Information in Investigating Violations of International Criminal, Human Rights and Humanitarian Law*. [online] Available at: <<https://www.ohchr.org/en/publications/policy-and-methodological-publications/berkeley-protocol-digital-open-source>> [Accessed 10 May 2025].

Стаття надійшла до редакції 10.05.2025.

**Politova A.S.,
Chekhlai T.O.**

ADMISSIBILITY OF DIGITAL EVIDENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS: AN ANALYSIS OF CASE LAW

The article analyzes the case law on the admissibility of digital evidence in criminal proceedings. It is noted that in the digital age, digital evidence has become a useful tool in criminal proceedings.

It is established that, unlike the Civil Procedure Code of Ukraine, the Commercial Procedure Code of Ukraine and the Code of Administrative Procedure of Ukraine, the Criminal Procedure Code of Ukraine does not contain any mention of electronic evidence, and in criminal procedural doctrine and practice, electronic evidence, depending on its content, form and purpose of creation in criminal proceedings, is referred to as material evidence or documents.

The author emphasizes that when analyzing the provisions of Articles 87, 88, 88-1, 89 of the CPC of Ukraine, the legislator pays attention to the inadmissibility of evidence, leaving out the procedure for obtaining and recognizing the admissibility of evidence. The author emphasizes that it is controversial to determine the criteria (conditions, requirements, rules, elements) of evidence admissibility in criminal proceedings and supports, in the authors' opinion, the most extended view of such classification.

The author analyzes the case law on the admissibility of digital evidence in criminal proceedings on the basis of specific court rulings.

The author considers the position of the court in the decision of the Joint Chamber of the Criminal Court of Cassation of the Supreme Court of March 29, 2021 in case No. 554/5090/16-к, proceedings No. 51-1878км020 and notes that the court recognized electronic documents (flash drives No. 1386 and 1387) as digital evidence, copies of digital information instead of its originals as admissible digital evidence. There is also a practice of non-recognition of digital evidence as admissible in the decision of the panel of judges of the First Judicial Chamber of the Criminal Court of Cassation of the Supreme Court of May 29, 2018 in case No. 397/2588/13-к, proceedings No. 51-3650км18, and the decision of the Supreme Court of the panel of judges of the Criminal Court of Cassation of March 17, 2020 in case No. 426/12149/17, proceedings No. 51-112км20.

It is concluded that the ambiguous approach of judges to the admissibility or inadmissibility of digital evidence in criminal proceedings indicates the existence of gaps in the Criminal Procedure Code of Ukraine. In many cases, the validity, reliability, completeness, authenticity and reliability of digital evidence in a particular case depends on its recognition by judges as admissible. The author proposes amendments and additions to the Criminal Procedure Code of Ukraine.

Keywords: *admissibility, evidence, digital technologies, electronic evidence, digital evidence, Criminal Procedure Code of Ukraine, criminal proceedings.*